
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA MOLIVAVIY TIZIMNING YANGI TRENDLARI

Xojiboqiyeva Niginaxon O'tkir qizi

Abstract:

Ushbu maqolada raqamli transformatsiya jarayonining moliyaviy tizimga ta'siri va yangi texnologiyalarning bu sohada yaratgan imkoniyatlari tahlil qilinadi. Moliyaviy xizmatlarning raqamli platformalar orqali rivojlanishi, blockchain texnologiyalari, kriptovalyutalar, raqamli to'lov tizimlari, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar tahlilining moliyaviy xavfsizlikka ta'siri keng muhokama qilinadi. Shuningdek, markaziy banklarning raqamli valyutalari va kiberxavfsizlik masalalari xususida ham fikr yuritiladi. Raqamli transformatsiya orqali moliyaviy xizmatlarning shaffofligi, samaradorligi va xavfsizligi oshgani bilan birga, global miqyosda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi uchun yangi imkoniyatlar ochilgani ta'kidlanadi.

Keywords:

raqamli transformatsiya, moliyaviy tizim, raqamli to'lov tizimlari, kriptovalyuta, blockchain, sun'iy intellekt, kiberxavfsizlik, markaziy bank raqamli valyutalari, FinTech.

E-mail:

xojiboqiyevanigina@gmail.com

Author information:

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali Iqtisodiyot yo'nalishi talabasi

---

Raqamli transformatsiya davrida moliyaviy tizimlar sezilarli o'zgarishlar boshidan kechirmoqda. Zamonaviy texnologiyalar moliyaviy xizmatlarni yangi bosqichga olib chiqmoqda, bu esa mijozlarga qulayliklar yaratish, operatsiyalarni avtomatlashtirish, shaffoflik va xavfsizlikni oshirish, shuningdek, yangi biznes modellarni shakllantirishga zamin yaratmoqda.

Raqamli transformatsiya – bu zamonaviy texnologiyalar yordamida tashkilotlar va korxonalarining biznes jarayonlarini, xizmatlarini va ish uslublarini tubdan o'zgartirish jarayonidir. Bu jarayon texnologiyalarni joriy qilish orqali tashkilot faoliyatini yanada samaraliroq, tezkor va moslashuvchan qilishga qaratilgan. Raqamli transformatsiya natijasida kompaniyalar ishni avtomatlashtirish, ma'lumotlarni tezkor tahlil qilish, mijozlar ehtiyojlarini chuqurroq o'rganish va biznes qarorlarini yanada ishonchliroq qabul qilish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Raqamli transformatsiya barcha sohalarda – moliyaviy xizmatlar, savdo, tibbiyot, ta'lim, davlat boshqaruvi va boshqalarda keng qo'llanilib, raqamli texnologiyalarga asoslangan innovatsion yechimlarni ishlab chiqish orqali rivojlanishni tezlashtirmoqda. Bu jarayon mijozlarga sifatli xizmat ko'rsatish, xarajatlarni kamaytirish, yangi imkoniyatlar yaratish va raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qiladi.

Moliyaviy tizim – bu iqtisodiyotda pul oqimini ta'minlovchi va turli subyektlar o'rtasidagi moliyaviy resurslarni taqsimlashda vositachilik qiluvchi mexanizmlar, tashkilotlar va institutlar majmuasidir. Moliyaviy tizim orqali pul va kapital bozorida o'zaro bog'liq bo'lgan banklar, sug'urta kompaniyalari, investitsiya fondlari va boshqa moliyaviy institutlar faoliyat olib boradi. Ushbu tizimning asosiy vazifasi mablag'larni samarali taqsimlash, tejashni rag'batlantirish, investitsiyalarni jalb qilish va iqtisodiy o'sishga ko'maklashishdan iborat. Moliyaviy tizim iqtisodiy rivojlanishning muhim omili bo'lib, u ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish tarmoqlariga resurslarni yo'naltirish, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va umumiy iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Quyida raqamli transformatsiyaning moliyaviy tizimga ta'siri va asosiy yo'nalishlari haqida batafsil ma'lumot keltiraman.

1. Moliyaviy xizmatlarning raqamli platformalar orqali ko'rsatish
2. Blockchain va kriptovalyutalar
3. Raqamli to'lov tizimlari va elektron pul o'tkazmalari
4. Sun'iy intellekt va ma'lumotlar tahlili
5. Kiberxavfsizlik va moliyaviy himoya
6. Markaziy banklarning raqamli valyutalari (CBDC)

Raqamli transformatsiya sharoitida moliyaviy tizimlar raqamli texnologiyalardan keng foydalangan holda yanada interaktiv, xavfsiz va mijozlarga qulay shaklga

aylanmoqda. Raqamli to'lov tizimlari, sun'iy intellekt, blockchain va markaziy banklarning raqamli valyutalari moliyaviy sektorda muhim o'zgarishlarni keltirib chiqarmoqda. Shu bilan birga, kiberxavfsizlikka e'tibor kuchaymoqda va yangi texnologiyalar moliyaviy operatsiyalarning xavfsizligini ta'minlashda muhim o'rin tutmoqda. Raqamli transformatsiya jarayonidagi o'zgarishlar moliyaviy tizimning kelajagini belgilab bermoqda, bu esa mijozlarga qulayliklar yaratish bilan birga, iqtisodiy barqarorlikka ham xizmat qiladi.

Raqamli platformalar bank xizmatlarining mijozlarga qulay va tezkor yetkazilishiga yordam bermoqda. Mobil ilovalar va internet-bank xizmatlari orqali foydalanuvchilar bankka bormasdan o'z moliyaviy operatsiyalarini bajarish imkoniga ega bo'ldi. Bundan tashqari, FinTech kompaniyalari orqali kredit olish, investitsiya qilish kabi xizmatlar qulay va tezkor amalga oshirilmoqda.

Blockchain texnologiyasi moliyaviy operatsiyalarni xavfsiz va shaffof qilishda muhim o'rin tutmoqda. Kriptovalyutalar, xususan Bitcoin va Ethereum, xalqaro moliyaviy tizimga yangi qiyofalar qo'shmoqda. Ular markazlashmagan tizimlar asosida ishlagani uchun, tranzaksiyalarning tez va ishonchli amalga oshirilishini ta'minlaydi. Markaziy banklar ham kriptovalyutalar va blockchain texnologiyalarini o'rganib, milliy raqamli valyutalarni yaratishga qiziqish bildirmoqda.

Bugungi kunda raqamli to'lov tizimlari va elektron pul o'tkazmalari xalqaro moliyaviy operatsiyalarni osonlashtirishda katta rol o'ynamoqda. PayPal, Google Pay va Apple Pay kabi tizimlar naqd pulsiz iqtisodiyot rivojlanishiga xizmat qilib, xalqaro savdo va to'lovlar tizimini sezilarli darajada soddalashtirmoqda. Sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar tahlili moliyaviy tashkilotlarda qaror qabul qilish jarayonlarini optimallashtirishga yordam bermoqda. Kredit risklarini aniqlash, firibgarlikni oldini olish va foydalanuvchi odatlarini o'rganish uchun sun'iy intellekt algoritmlaridan keng foydalanilmoqda.

Raqamli moliyaviy tizimning rivojlanishi kiberxavfsizlikka talabni oshiradi. Ma'lumotlarni shifrlash, biometrik autentifikatsiya va boshqa xavfsizlik choralarining joriy qilinishi moliyaviy operatsiyalarni firibgarlikdan himoya qilishda muhim rol o'ynaydi.

Ko'plab davlatlar o'z markaziy bank raqamli valyutalarini (CBDC) ishlab chiqishga qiziqish bildirmoqda. Bu valyutalar milliy raqamli to'lov tizimlarini mustahkamlash, ichki va xalqaro tranzaksiyalarning tezkorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etishi kutilmoqda. Ko'plab davlatlar markaziy bank raqamli valyutalarini (CBDC) ishlab chiqishni o'rganmoqda. Bu valyutalar milliy valyutalarning raqamli shaklini ifodalaydi va raqamli to'lovlar uchun markaziy banklar nazorati ostida ishlatiladi.

CBDC ning afzalliklari CBDC yordamida moliyaviy tizimning barqarorligi, to'lovlarning tezligi va xavfsizligi oshishi mumkin. Shuningdek, bu turdagi valyutalar firibgarlik va noqonuniy faoliyatlarni kuzatishda qo'llanishi mumkin.

Milliy raqamli valyutalarning joriy etilishi Xitoy, Shvetsiya va bir nechta boshqa mamlakatlar milliy raqamli valyutalar bo'yicha dastlabki tajribalarni amalga oshirmoqda, bu esa kelajakda moliyaviy tizimga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Raqamli transformatsiya moliyaviy tizimni yangi texnologiyalar bilan boyitib, global miqyosda iqtisodiy samaradorlikka hissa qo'shmoqda. Shaffoflik, qulaylik va xavfsizlik moliyaviy xizmatlarni yanada kengroq foydalanuvchilarga taqdim qilish imkonini yaratmoqda.

Kelajakda raqamli texnologiyalarning moliyaviy sohadagi roli yanada oshib, moliyaviy tizimning yanada barqaror va raqamli asosda rivojlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Tapscott, D., Tapscott, A. "Blockchain Revolution: How the Technology Behind Bitcoin Is Changing Money, Business, and the World." Penguin Books, 2016.
2. Nakamoto, S. "Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System." Bitcoin Foundation, 2008.
3. Gomber, P., Koch, J.-A., Siering, M. "Digital Finance and FinTech: Current Research and Future Research Directions." Journal of Business Economics, 2017.
4. Schwab, K. "The Fourth Industrial Revolution." World Economic Forum, 2016.
5. IMF. "Digital Currencies: Opportunities, Challenges, and the Role of Central Banks." IMF Staff Discussion Notes, 2020.
6. World Bank. "FinTech and the Future of Finance." World Bank Group Publications, 2021.
7. Claessens, S., Frost, J. "Fintech Credit Markets Around the World: Size, Drivers, and Policy Issues." Bank for International Settlements, 2018.
8. OECD. "Financial Markets, Insurance and Pensions: Digital Financial Inclusion." OECD Publications, 2021.
9. Saitov S., Karimqulova O. O 'ZBEKISTON RAQAMLI IQTISODIYOTIDA BANKLARNING ROLI //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 132-138.
10. Saitov S., Jabborov B. O'ZBEKISTON BANK TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDA" RAQAMLI BANKLAR" IMKONIYATLARIDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 118-122.
11. Saitov S., Karimqulova O. RAQAMLI IQTISODIYOTNING IJOBIY VA SALBIY TOMONLARI, UNING ASOSIY KO 'RSATKICHLARI //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 139-145.